The Pronunciation of the Name

by Nehemia Gordon

Výslovnost Jména

Proložený text je od překladatele

Jedním z důsledků zákazu vyslovovat Boží jméno je skutečnost, že se postupem času ztratilo povědomí o jeho správné výslovnosti. Již téměř tisíc let nebylo používáno a dnes tak čelíme otázce, jak se správně vyslovuje. Mezi známější varianty patří Jahve nebo Jehova, avšak jaká je skutečně správná výslovnost?

Celý problém vychází ze skutečnosti, že v hebrejštině se samohlásky značí odlišným způsobem než souhlásky. Nezapisují se ve formě písmen, ale jako tečky a čárky. Například slovo *yeled* (dítě) יֶלֶד je zapsáno pomocí souhlásek *yld* ילד a samohlásek *e e* ֶ ֶ. Ve vztahu k Božímu jménu se často setkáváme s názorem, že jeho samohlásky byly nahrazovány samohláskami slova *Adonai* (pán). Moderní badatelé tak záměrně přehlížejí samohlásky YHVH zapsané v hebrejském textu Písma a snaží se uměle dosadit "původní" samohlásky na základě externích argumentů a spekulací. Následně pak vznikají různé varianty takzvané původní výslovnosti Jména. Nejznámějším konsensem (shodou) je **Jahve, avšak ani tato formulace není podložena přesvědčivým důkazem**. Slovník *Anchor Bible Dictionary* k tomu dodává: "Výslovnost YHVH jako Jahve je výsledkem **teoretických** studií."[1] Pokud je Jahve pouze teoretická konstrukce, co vlastně víme o jeho skutečné výslovnosti? **Jsou samohlásky YHVH v hebrejském textu skutečně samohláskami slova *Adonai*, jak vědci všeobecně tvrdí?** V rozporu s obecným přesvědčením nebyla psaná forma YHVH v Písmu nijak potlačována.

Vraťme se však k problému se samohláskami. Pro lepší porozumění si musíme objasnit, jaký byl vztah mezi psanou a čtenou formou starověké hebrejštiny. Používala se praxe Kere-Ketiv (čti Kere, piš Ketiv). Kere-Ketiv nastává v případě, kdy je určité slovo ve vlastním textu písma uvedeno v jiné podobě (Ketiv) než v poznámkách (tzv. *masorách*;[2] pozn. překladatele) k biblickému textu (Kere). Například v Gen 8:17 najdeme slovo הוצא *hotsie* (vyjmout, vyndat). Rukopis Písma odkazuje v tomto místě na poznámku: ¨קרי היצא¨ ¨čti *haytze*¨.[3] הוצא *hotsie* je tedy psáno v Písmu s Vav (6. písmeno hebrejské abecedy), ale poznámka pod čarou určuje způsob čtení jako קרי היצא *haytze* s Yod (desáté písmeno hebrejské abecedy). Stejně jako ve většině ostatních případů Kere-Ketiv nemění význam verše, neboť obě slova – *hotsie* i *haytze* - znamenají "vyjmout, přemístit". Proč tedy číst slovo jiným způsobem, než jak je

---

[1] "Yahweh", *Anchor Bible Dictionary*, D.N. Freedman, et al, (eds.), New York 1992, vol. 6, p.1011

[2] V průběhu staletí masoreti vyvinuli při opisování biblického textu systém poznámek nazývaný masora. Masora se rozlišuje na masora parva (latinsky „malá masora") a masora magna (latinsky „velká masora").Masora parva obsahuje především statistické poznámky o počtu výskytů slov a frází. Dále zahrnuje tzv. ketiv (aramejsky כְּתִיב „napsané") a kere (aramejsky קְרֵי „čti"), což jsou poznámky, jež navrhují nahradit slovo v textu při čtení jiným výrazem, a to v případě zřejmých písařských chyb či nejasných tvarů. Masora magna pak rozsáhle rozpracovává materiál masory parvy a je vydávána v samostatných svazcích, zatímco masora parva je součástí moderních kritických vydání hebrejské bible. (zdroj Wikipedia.cz; pozn. překl.)

[3] Avšak v moderních výtiscích Písma se Jméno v samotném texto píše bez samohlásek, zatímco Kerer je psáno v poznámkách na okraj se skutečnými samohláskami. Je to upravená verze praxe starých masoretů.

psáno, pokud se tím nezmění význam? Zdá se, že mnoho Kere-Ketiv vzniklo při opisech chrámových písařů, kteří porovnávali dva nebo tři starověké rukopisy Písma. Nalézali mezi nimi malé odchylky a řešili to tím, že jednu formu ponechali v samotném textu a druhou zanesli do poznámek. Kere-Ketiv aplikovaný v případě Božího jména znamená, že Ketiv - formulace uváděné v Písmu – jsou vždy psány se samohláskami Kere, čili tak, jak je slovo čteno. V každém úvodu do biblické hebrejštiny a ve vědeckých statích se považuje za fakt, že YHVH **nese souhlásky Jména, avšak samohlásky slova *Adonai*,** to je však spojeno s dvěma problémy. Prvním z nich je skutečnost, že ve všech ostatních případech Kere-Ketiv je **slovo, které se čte jinak, než je psáno, označeno v textu Písma kroužkem.** Kroužek tak čtenáře odkazuje na poznámky určující správný způsob čtení. U Jména bychom tudíž očekávali obdobný kroužek odvolávající čtenáře na poznámku "čti jako *Adonai*", **avšak žádná taková poznámka neexistuje.** YHVH je v hebrejském textu uváděno celkem 6828krát, avšak ani jednou ve formě Kere-Ketiv označeným ať už kroužkem nebo poznámkou. Badatelé to vysvětlují tím, že YHVH je tzv. Kere Perpetuum, které nastává tehdy, **když se slovo čte vždy jiným způsobem než jak se píše**. V tomto případě se poznámka vynechává. Poznámka se sice vynechává, ale ve všech ostatních případech Kere Perpetuum se alespoň někdy objevuje a vynechává se pouze pro stručnost. Kdybychom YHVH povazovali za Kere Perpetuum, bylo by jedinou výjimkou psanou bez příslušné poznámky "čti Adonai" (nestalo se tak ani v jednom případu z 6828 výskytu slova).

Druhým problémem s tvrzením, že YHVH se čte jako Adonai, **je skutečnost, že tomu tak prostě není!** Samohlásky slova *Adonai* אֲדֹנָי jsou A-O-A (hataf patach – cholam – kamats), což je v rozporu s YHVH, které je psáno יְהוָה, tedy se samohláskami ^{e}---A (*sheva* – bez samohlásky – *kamats*). Ve všech ostatních případech Kere-Ketiv má Ketiv zapsaný v texto písma přesně stejné samohlásky jako Kere, zatímco Kere samotné je v poznámkách na okraji biblického textu zapsáno bez samohlásek. Avšak samohlásky YHVH se jasně liší od samohlásek *Adonai*! YHVH se píše Y$_{e}$HVaH יְהוָה, **psáno se samohlaskámi Adonai by bylo Y^{a}hovah יַהוֹה .**

Jak je možné, že vědecký koncensus nebere v úvahu tuto skutečnost? Až donedávna byla v exemplářích Písma psaná forma YHVH volně zaměňována. **V mnoha výtiscích hebrejského Písma je YHVH psáno zcela bez samohlásek, zatímco v ostatních je psáno se samohláskami slova *Adonai*.** Nicméně zaměříme-li se na nejstarší dochované rukopisy, zjistíme, že je zde YHVH psáno jako Y^{e}HVaH. Takto je YHVH zapsáno v Ben Asherově rukopisu (Aleppském či Leningradském kodexu[4]), které jsou nejspřesnějšími kompletními texty Písma. **Moderní výtisky** přesně reprodukující starověké rukopisy, jako jsou *Biblia Hebraica Stutgartensia* (BHS) a *Hebrew University Bible Edition* (HUB), **také obsahují tvar Y^{e}HVaH**. My se však nemusíme spoléhat na tyto novodobé edice, neboť byly důležité biblické rukopisy publikovány ve formě litografických edicí s fotografickými reprodukcemi jednotlivých stránek rukopisu**. Z těchto fotografií je patrné, že YHVH bylo opakovaně psáno jako Y^{e}HVaH,** nikoli se samohláskami *Adonai* Y^{a}HoVaH.

Než se vrátíme k samohláskám Y^{e}HVaH skutečně zdokumentovaným v textu Písma, zamysleme se nad badatelským konsensem Jahve. Jak jsem se již zmínil, **vědci neberou v**

[4] Leningradský kodex je taktéž znám pod označením LB19a a je přístupný ve vydání *The Leningrad Codex; A Facsimile Edition*, D.N. Freedman (editor), Wm B. Eerdmans Publishing Co. 1998.

úvahu samohlásky YHVH uváděné v biblických rukopisech a obracejí se na vnější zdroje s úmyslem odhalit původní výslovnost Jména. Jejich hlavním zdrojem bývá rukopis Teodoreta z Kypru, církevního otce žijícího v 5. Století po Kristu. Teodoret píše na adresu YHVH: "Samaritáni jej zvou IABE, zatímco Židé AIA"[5]. Tvar AIA (čti Aja) souvisí s tím, že Židé vyslovovali zkrácenou formu Jména יָהּ *Yah*, které se mnohokrát objevuje v celém Písmu. Formulace יָהּ *Yah* zračí starověkou praxi zkracování slov, kdy se používalo první a poslední písmeno[6]. Avšak jakým způsobem získali Židé AIA z יָהּ *Yah*? Jednou z charakteristik pozdější hebrejštiny je vzestup používání tzv. Prostetických alef (alef je první písmeno hebrejské abecedy; pozn. překl.). **Prostetické alef je alef přidávané na začátek slova s úmyslem usnadnit jeho výslovnost.** Např. V post-biblické hebrejštině přechází (v Bibli hojně používané) תְּמוֹל *t'mol* přidáním prostetického alef na *etmol* אֶתְמוֹל. E ve slově etmol tak jednoduše usnadňuje výslovnost. Prostetické alef existovalo již v biblických dobách, tak se např. *rba (čtyři) nebo *tsba (prst) četly jako *arba* a *etsba*. V post-biblických dobách se pouze výskyt prostetických alef zvýšil a začaly se přidávat prakticky ke každému slovu.Tudíž AIA je jednoduše Yah s prostetickým alef na začátku pro usnadnění výslovnosti. Teodoret z Kypru nám tak říká, že Židé v jeho době Boha nazývali A-Yah.

V Teodoretově době bylo pravděpodobně mezi Židy vyslovování Jména potlačeno zákazem Abba Saula. Z tohoto důvodu přikládají vědci větší váhu samaritánské výslovnosti, ke které se hlásí Teodoret (YHVH jako IABE). Kdybychom to nyní přeložili zpětně do hebrejštiny, dostali bychom něco jako יַבֶּה *Jabe*. To znamená, že první H ve slově YHVH, bez ohledu na to, s jakou je spojeno samohláskou, bylo Řeky vynecháváno. Za druhé, **Řekové neuměli vyslovit V, čili třetí písmeno Jména bylo buď vynecháno nebo pozměněno**. Konečně samohlásky starověké řečtiny byly hodně odlišné od hebrejských (biblická hebrejština obsahovala 9 samohlásek, přičemž ani jedna neměla adekvátní obraz v řecké abecedě). Například hebrejská *Sheva* (vyslovovaná jako krátké "i") ve starověké řečtině nemělo svůj ekvivalent. **Tudíž ať už Teodoret slyšel od Samaritánů cokoli, jeho snaha o přepis do řečtiny byla marná.**

Vraťme se však k IABE. Většina vědců je toho názoru, že B ve slově IABE je skomolenina hebrejského Vav (čte se jako V, U nebo O v závislosti na slově, pozn. překl.), a že první H ve slově YHVH vypadlo, neboť Řekové H uprostřed slova nevyslovují. **V důsledku toho pak většina vědců přepisuje samaritánské IABE zpět do hebrejštiny jako *Yahweh* יַהְוֶה.** Toto je tedy **teoretická konstrukce**, o které mluví *Anchor Bible Dictionary*. Důvod, proč se tomuto přepisu dostává tolik důvěry, tkví v (nejistém) předpokladu, že **Samaritáni ještě** nepodléhali rabínským zákazům a stále i v Teodoretově době měli v paměti správnou výslovnost Jména. Avšak je to skutečně nejlepší vysvětlení samaritánského IABE? Ukazuje se, že Samaritáni zvali svého Boha יָפֶה *Yafeh*, což znamená "krásný". V samaritánštině je často hebrejské písmeno Pe nahrazeno B. Když tedy Samaritáni mluvili před Teodoretem o Bohu jako o Yafeh, **vinou špatné výslovnosti to znělo jako Yabe** (IABE). Tato doměnka je podpořena faktem, že **Samaritáni přijali zákaz vyslovovat Jméno patrně ještě před Židy**. Místo vyslovování YHVH Samaritáni nazývali Boha שְׁמָא *sh^{e}ma*. Nyní se toto slovo chápe jako aramejský tvar slova *hashem*, coz znamená "jméno". Nemohu si pomoci, ale spatřuji podobnost mezi samaritánským *sh^{e}ma* a pohanským אֲשִׁימָא *ashema*, který byl podle 2Ki 17:30 jeden z bohů uctívaných Samaritány v době, kdy přišli do Izraele (8. stol. před Kr.). **Tudíž již 700 let před Kristem nazývali Samaritáni Boha *Ashema*, nikoli YHVH.**

Vědci přidávají další důkaz na podporu údajné samaritánské výslovnosti Jahve / IABE. Poukazují na souvislost mezi YHVH a HYH (být). Toto spojení je výslovně uvedeno v Ex 3:13-14, kde se dočítáme:

---

[5] καλου=σι δε_ αυ0το_ Σαμαρει=ται IABE, 0Ιουδαι=οι δε_ AIA. Teodoretz Kypru, Otázka 15 z Exodu

[6] Tento typ zkratek je běžný v řečtině. Např. KE je obecně používaná zkratka pro Kyrie (Pán).

Mojžíš nicméně řekl [pravému] Bohu: „Dejme tomu, že jsem nyní přišel k izraelským synům a opravdu jim říkám: ‚Poslal mě k vám BŮH vašich praotců‘, a oni mi řeknou: ‚Jak se jmenuje?‘ Co jim mám říci?“ 14 Na to Bůh řekl Mojžíšovi: „PROKÁŽI SE BÝT TÍM, ČÍM SE PROKÁŽI BÝT.“ (*Ehyeh Asher Ehyeh* JSEM, KTERÝŽ JSEM). A dodal: „Tak máš říci izraelským synům: ‚PROKÁŽI SE BÝT mě k vám poslal.‘“ překlad NS.

v překladu Bible Kralické:
¨(13) I řekl Mojžíš Bohu: Aj, já půjdu k synům Izraelským a dím jim: Bůh otců vašich poslal mne k vám. Řeknou-li mi: Které jest jméno jeho? co jim odpovím? (14) I řekl Bůh Mojžíšovi: *Ehyeh Asher Ehyeh* (JSEM, KTERÝŽ JSEM). Řekl dále: Takto díš synům Izraelským: *Ehyeh* (JSEM) poslal mne k vám.¨ (Ex 3:13-14)

Mojžíš se zeptal, jak má odpovědět Israelitům, budou-li se ptát na boží jméno. YHVH odpověděl, že má Mojžíš říci, že byl poslán Eyeh, což je vztaženo ke slovu HYH (být), ve smyslu “jsem”. Ihned poté, co se Bůh prohlásil za ¨*Ehyeh Asher Ehyeh*¨ (jsem, kterýž jsem), YHVH dále vysvětluje, že jeho jméno je věčné YHVH:
15 Potom Bůh ještě jednou řekl Mojžíšovi:„Tak máš říci izraelským synům: YHVH, BŮH vašich praotců, BŮH Abrahamův, BŮH Izákův a BŮH Jákobův, mě k vám poslal.‘ To je mé jméno na neurčitý čas a to je má památka pro generaci za generací. (Ex 3:15)

Ale jaký je vztah mezy YHVH a HYH? V hebrejštině jsou písmena Vav ו a Yod י tzv.slabé hlásky, které se občas navzájem zaměňují. Např. slovu *yeled* יֶלֶד (dítě) náleží další tvar *valad* וָלָד kde je Yod nahrazeno Vav. Zdá se, že k obdobnému nahrazení došlo i v případě HYH. Přítomný čas slovesa HYH je הֹוֶה *hoveh*, kde je počáteční Yod nahrazeno Vav. K takové záměně dochází zejména u jmen. Z tohoto důvodu je hebrejsky Eva nazývána חַוָּה *Chavah*,

¨(20) Dal pak byl Adam jméno ženě své Eva, proto, že ona byla mátě všech živých (חָי *chay)*. ¨(Gen 3:20, bible Kralická).

V Evině jméně *chay* חָי je Yod nahrazeno Vav (*Chavah* חַוָּה). Nesmíme se domnívat, že je Yod ve všech případech navzájem zaměnitelné s Vav, nicméně nachází-li se V/Y ve slovním základě, může dojít k záměně. Z lingvistického hlediska tedy není problém odvodit YHVH z HYH. To je také důvod proč se YHVH presentuje Mojžíšovi jako *Ehyeh Asher Ehyeh* (jsem, kterýž jsem). Moderní badatelé se tak na základě Ex 3:14-15 domnívají, že YHVH musí být kořen (tzv. *piel*) nebo tvar slova HYH, být. Jinak řečeno, chápají YHVH jednoduše jako “Jsem, kterýž jsem”. Proto se také badatelé domnívají, že formy piel nebo hifil slova YHVH jsou Yahve יַהְוֶה. **Nicméně toto vysvětlení je velice problematické**. Důvodem je hebrejský slovesný systém. Hebrejština má sedm tvarů (konjugace). Každá konjugace slabě mení slovní základ, čímž vytváří slovo s jiným významovým odstínem. Některé kořeny mohou být konjugovány do všech sedmi tvarů, zatímco jiné se mohou vyskytovat pouze v několika konjugacích. Ve skutečnosti má většina kořenů pouze 3-4 tvary a slovní základy se všemi 7 konjugacemi jsou velice vzácné. Např. kořen Sh.B.R v tzv. Qal tvaru znamená *rozbít*, v piel tvaru *mrštit*, atd. Sh.B.r. může nabývat šesti ze sedmi tvarů. 7. tvar (*hitpael*) neexistuje a existovat nemůže. Vraťme se ke slovesu HYH, být, ze kterého pochází YHVH. V biblické hebrejštině existuje pouze v prvním (*Qal*) a druhém (*nifal*) tvaru. Proč tedy moderní badatelé vysvětlují YHVH způsobem odporujícím hebrejské gramatice? Vidím zde dva důvody. Zaprvé, ve skutečnosti neexistující tvary *pie*l a *hifil* by vytvářelo YHVH ve smyslu “jsem,

který jsem”, což přesně zapadá do teologických schématů moderních badatelů. Zadruhé, piel, či hifil tvary slova Jahve (Yahveh) jsou ve shodě s Teodoretovým líčením samaritánské výslovnosti Jména. Pokus o rekonstrukci samohlásek YHVH násilným ztotožněním s neexistujícími tvary *piel* nebo *hifil*, jsou beznadějné z jiného důvodu. Většina hebrejských jmen v sobě obsahuje sloveso. Nicméně jména jsou charakteristická tím, že slovesa v nich obsažená se neřídí obvyklýmy pravidly. Např. jméno Nehemiáš, v hebrejštině N^{e}chemyah (YHVH utěšuje), je tvořeno dvěma slovy: slovesem “Nechem” (utěšuje, těší) a slovem “yah” (zkratka YHVH). Sloveso zde obsažené - “Nechem” - se však neřídí obvyklými pravidly. Podle nich by mělo nabývat tvaru “Nichem”. **V biblické hebrejštině platí, že pokud je sloveso začleněno do jména, je možné volně zaměňovat jeho samohlásky.** Dalším příkladem je jméno Jošua, v hebrejštině *Y^{e}hoshu'a* (znamená YHVH ochraňuje). Toto jméno je opět tvořeno dvěma částmi, slovesem *yosh'ia* יוֹשִׁיעַ (ochraňuje) a božím jménem Y^{e}ho (zkráceně YHVH). Ve jméně Jošua je sloveso zcela pozměněno na *Y$_{e}$hoshu'a*. Jod (´i´) ve tvaru *yoshi´a* zcela vypadává a zbylé samohlásky se mění, tvoříce ve výsledku tvar *–shua*. Tento tvar může existovat pouze v osobních jménech, zatímco “správný” tvar *yosh'ia* se ve jménech vůbec nevyskytuje. **Slovesa, jsou-li součástí jména, skutečně standardně mění svůj tvar.** Jméno YHVH tak skutečně může být tvořeno slovesem HYH, aniž by nutně muselo přejímat jeho samohlásky. Případný pokus vetknout násilně slovesům gramatický tvar je tak proti základním pravidlům hebrejštiny.

Vidíme, že vědecký koncensus ohledně jména Jahve skutečně není příliš podložen, jde jen o divoký odhad. **Zároveň jsme viděli, že všeobecně přijímaný “fakt”, že YHVH nese samohlásky Adonai, je nepravdivý**. Skutečná výslovnost YHVH starověkých hebrejských rukopisů je **Y^{e}HVaH (**jehož samohlásky jasně neodpovídají samohláskám Adonai). Avšak jedná se skutečně o boží jméno? První věc, které si můžeme všimnout, je, že chybí samohláska následující po prvním he ה (´h´). Základním pravidlem hebrejštiny je, že po souhlásce uprostřed slova následuje buď jiná souhláska nebo neznělá samohláska (tzv. *šva*). Občas se uprostřed slova vyskytují neznělé hlásky, po kterých nenásleduje ani souhláska ani *šva* (např. *alef* א ve slove b^{e}reshit בְּרֵאשִׁית,), to však nikdy není případ hlásky *he* ה uprostřed slova. V biblické hebrejštině se běžně setkáváme s neznělým *he* na konci slova, nicméně neznělé *he* uprostřed slova je naprosto bezprecedentní. **Podle pravidel hebrejštiny musí po prvním H slova YHVH následovat samohláska. Kam se poděla?** Odpověď můžeme patrně nalézt v jiné středověké písařské praxi. Když chtěl středověký písař vynechat slovo, odstranil jeho samohlásky. Když pak čtenář narazil na **slovo bez samohlásek**, věděl, že ho **nemá** nahlas číst. Je možné, že středověký písař vynechal samohlásku po prvním *he* záměrně tak, aby zabránil čtenáři číst Boží jméno nahlas.

Další skutečnost stojící za zmínku je fakt, že v **Aleppoském kodexu** (nejpřesnějším biblickém přepisu) získává YHVH ležící vedle slova Adonai samohlásky Y^{e}hovih. Je možné, že *hirik* (i´) v Y^{e}hovih je připomínkou směrovanou k čtenáři, že má toto slovo číst jako Elohim (Bůh), neboť čtení podle vzoru Adonai by vedlo ke dvěma po sobě následujícím Adonai. To však není Kere-Ketiv v původním slova smyslu, kdy má poznámka všechny samohlásky čtené formy. V případě Kere-Ketiv bychom očekávali, YHVH bude pozměněno na Y^{e}hovih יֱהוִה (*chataf segol - cholam - hirik*). Místo toho pozorujeme samohlásky Y^{e}hovih

יְהוֹה (*sheva - cholam - hirik*). Zdá se, že se jedná o ojedinělý písařský zvyk, kdy se pozměňuje pouze jedna samohláska s cílem připomenout čtenáři správný způsob čtení YHVH. YHVH stojící osamoceně má tedy samohlásky Y^{e}hvah, čili po prvním *he* je samohláska vynechána, což brání čtenáři v náhodném vyslovení Jména, avšak YHVH stojící vedle Adonai se čte podle vzoru Elohim a "a" (*kamats*) se mění na "i" (*hirik*).

Na tvaru Y^{e}hovih je zajímavá skutečnost, že nic nebrání čtenáři vyslovit toto slovo. Masoreti se z nějakého důvodu bránili vyslovení slova Y^{e}h?vah, zatímco Y^{e}hovih pro ně neznamenalo žádný problém. **Jediným akceptovatelným důvodem je, že si byli vědomi, že tento tvar neodpovídá správné výslovnosti božího jména**. Naopak, v případě Y^{e}h?vah se vyslovení bránili, a proto potlačili prostřední samohlásku.

Jak ale správně zní chybějící samohláska Y^{e}h?vah יְהוָה ? Porovnáním tvarů Y^{e}h?vah a Y^{e}hovih vede k doměnce, že chybějící hláska je "o" (*cholam*). **Masoreti tedy věděli, že Jméno zní Y^{e}hovah a vynecháním "o" zamezili jeho vyslovování. To je podloženo skutečností, že v několika případech písaři opoměli "o" vynechat.** Masoreti opisovali staré rukopisy tak, aby bylo možné je číst nahlas nebo alespoň v duchu. Občas se ovšem zmýlili a napsali text tak, jak si ho přeříkávali, nikoli jak byl uveden v předloze. V případě božího jména masoreti věděli, že YHVH zní jako Y^{e}hovah, a přestože předpis pravil vynechat prostřední "o" , v několika případech se tak omylem nestalo. V **rukopise LenB19a**, nejrannejším kompletním masoretském přepisu, jenž byl základem pro pozdější BHS vydání[7] je jméno Y^{e}hovah psáno v 50 případech z 6828 v plném znění. Je příznačné, že za chybějící hlásku nebylo do božího jména nikdy vloženo nic jiného, než "o". To je **dalším faktem dokazujícím, že správné znění Jména je Y^{e}hovah.**

Mnoho hebrejských jmen obsahuje část božího jména. Již uvedený příklad Jošua (Yehoshua) znamená "YHVH ochraňuje", ale totéž znamená i Izaiáš (Yeshayau). Na tomto příkladu vidíme, že pokud je boží jméno zahrnuto do vlastních jmen, nese na začátku slova Yeho- a na konci slova –yahu. **Zastánci výslovnosti Jahve často zdůrazňují tuto koncovou formu jakožto potvrzení jejich výslovnosti**. S tímto pojetím jsou však spojené dvě nesnáze. Zaprvé tato forma "božské přípony" je v rozporu s výslovností Jahve. Kdyby boží jméno mělo být odvozeno od Yahu, patrně by bylo ve tvaru Yahuvah nikoli Jahve (Yahveh). V hebrejštině je ještě menší podobnost mezi tvary *Yahweh* יַהְוֶה a יָהוּ -*yahu*. *Yahweh* יַהְוֶה se píše s hebrejskou samohláskou *chataf patach*, zatímco –*yahu* יָהוּ má samohlásku *kamats*. Obě samohlásky se zejména v dávných dobách hodně lišily. Rozdíl mezi nimi byl zhruba takový, jako mezi "a" ve slově "father" (otec; *chataf patach*) a "a" ve slově "brawl" (rvačka; *kamats*).

Zadruhé, písmena YHV ve slově YHVH jsou na začátku, nikoli na konci. Čili pokud se zaměříme na jména Jošua a Izaiáš, jakožto modelová slova pro rekonstrukci božího jména, musíme nakonec dospět k Yeho, které je na začátku těchto složených jmen.

---

[7] BHS je zkratka *Biblia Hebraica Stuttgartensia* (ed. K. Elliger, W. Rudolph a kol., Deutsche Bibelgesellschaft Stuttgart 1967/77, 1983). Nyní je BHS nejpreciznějším výtiskem hebrejského písma, který se jen ve vzácných případech odchyluje od Leningradského kodexu. Leningradský kodex rovněž sloužil jako předloha pro Biblical Hebraica Leningradensia (ed. A. Dotan, Hendrickson Publishers 2001) a v mnoha dalších případech vydání nahrazuje chybějící statě Aleppoského kodexu (např. *Keter Yerushalayim*, ed. Y. Ofer , M. Broyer, N. Ben-Zvi Printing Enterprises 2001).

Pokud sloučíme tuto informaci s tvarem Yeh?vah zdokumentovaným v biblickém textu, dostaneme slovo Jehova.

Stojí za zmínku, že anglicky Jehova je **pouze** poangličtěná forma Yehovah. Hlavním rozdílem je hláska J, která se vplížila do božího jména. Samozřejmě hebrejština nemá hlásku J [ð] a hebrejská hláska Jod se vyslovuje jako české J. Další rozdíl je v umístění přízvuku. V masoretských textech je na konci slova a boží jméno se vyslovuje Jehova s důrazem na "va". **Výslovnost s přízvukem na první slabice (jak se děje i v češtině;, pozn. překl.) je jednoduše (nepodstatný) omyl.**

Jedna z otázek, kterou si musíme položit, je, jak mohli znát středověcí masoreti skutečnou výslovnost YHVH, aby mohli potlačit "o" konkrétně ve slově Y^{e}hovah? Zákaz vyslovit boží jméno byl platný od 2. století po Kristu. O masoretech víme, že byli Karaité. Také víme, že existovaly dvě karaitské frakce. Jedna, která zakazovala vyslovit boží jméno a druhá, která vyslovování povolovala. Je zřejmé, že masoreti patřili k první skupině zakazující vyslovení, a proto vypouštěli střední samohlásku ze slova Y^{e}hovah, avšak **skutečné znění znali od druhé skupiny Karaitů.** V 10.století karaitský mudrc Kirkisani uvádí, že karaitská frakce, která vyslovovala Jméno, měla svůj **původ v Persii** (Khorasan). Persie byla hlavním židovským centrem od doby exodu 10 kmenů do "měst Středu" (2Král. 17:6) a zůstali zde až do mongolské invaze v 13.století. Vzhledem k tomu, že Persie byla tak daleko od rabínských center Galileje a Babylonie, perští Židé tak byli ochráněni od rabínských inovací Mišny a Talmudu až do 7. století po Kristu. Vzedmutí karaitského hnutí v 7.-8. století po Kristu tak bylo obrannou reakcí na snahu rabínských Židů ovlivnit perské židovské kmeny. Nelze se tedy divit, že si perští karaité zachovali správnou výslovnost Jména z dávných dob. Zdá se, že masoreti potlačili samohlásku "o" v božím jménu proto, aby zamezili svým kolegům Karaitům ho jednoduše číst tak, jak je psáno. Proto když tito Karaité četli biblické texty, museli sami nahradit chybějící samohlásku.

Nehemia Gordon

NEHEMIA GORDON, ŽIDOVSKÝ KARAITA

hebrejština, archeologie, studium Svitků od Mrtvého moře,
Původní a jediná správná výslovnost je JEHOVAh, ne JAHVE.

יְהוָה

knižně vydaná disertace
br. G. Gertouxe „The Name of God Y.eH.oW.aH Which Is Pronounced
As It Is Written" 2002

RUKOPIS (Strong je # 3068) YEHOVAH יְהוָה

י	Yod	Y
ְ	Jednoduché Sheva	E
ה	On	H

ֹ	Holam	O
ו	VAV	V
T	Qamats	A
ה	On	H

Zkracování hebrejských slov bylo jiné na začátku jména a jiné na konci
Na začátku se používal začátek Božího jména,např. Ježíš = Jehova zachraňuje
Y_eH_o - yoshia (-shua, zachraňuje)= Yehoshu´

Na konci se používalo zkrácené jméno ZE ZAČÁTKU A Z KONCE B.Jména:
YEHOVAH SE tedy ZKRACOVALO ZCELA BĚŽNĚ NA Y-AH.
NENÍ TO DŮKAZ PRO VÝSLOVNOST YAHVE (Jahve)
Příklad: Nehemiáš , Jah utěšuje
$N_e$chem= utěšuje, přidáme zkratku z Yehovah= Yah
A máme jméno $N_e$chemYah, Nehemiáš